

Liepājas bāriņtiesa

Reģ.Nr.90002394125, Peldu iela 5, Liepāja, LV-3401, tālr.+371 63422496, barintiesa@liepaja.lv

Pārskata ziņojums par Liepājas bāriņtiesas darbību 2023. gadā

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 5. panta ceturto daļu bāriņtiesa ne retāk kā reizi gadā sniedz attiecīgās pašvaldības domei pārskatu par savu darbību. Pārskata ziņojums ir publicējams pašvaldības mājaslapā.

Bāriņtiesa, īstenojot normatīvajos aktos noteiktos bērna un aizgādībā esošās personas personisko interešu aizsardzības pasākumus, pieņem lēmumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, pieprasa vajadzīgo informāciju aizbildnības, aizgādības, adopcijas vai ar aizgādību saistīto jautājumu izlemšanai, veic pienākumus aizbildnības un aizgādības uzraudzībā, iesniedz tiesā prasības pieteikumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, kā arī sadarbojas ar citām valsts un pašvaldības institūcijām, lai veiktu savus uzdevumus.

Liepājas bāriņtiesa (turpmāk – bāriņtiesa) ir Liepājas valstspilsētas pašvaldības izveidota aizbildnības un aizgādības iestāde, kas Liepājas administratīvajā teritorijā nodrošina bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Šobrīd bāriņtiesā strādā 19 darbinieki: bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks, deviņi bāriņtiesas locekļi, divi bāriņtiesas locekļa palīgi, bāriņtiesas priekšsēdētāja palīgs, lietvede, sekretāre, speciālists bērnu tiesību aizsardzības jautājumos, automobiļa vadītājs un grāmatvedis. Bāriņtiesas amatpersonām ar amata aprakstiem noteikta amata specializācija.

Bāriņtiesa lietas izskata bāriņtiesas sēdēs un lēmumus pieņem koleģiāli, izņemot gadījumus, kad, konstatējot apdraudējumu bērnam, bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis pieņem vienpersonisku lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, aizbildņa vai audžuģimenes atstādināšanu no pienākumu pildīšanas un bērna nogādāšanu drošos apstākļos.

Par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunošanu, atņemšanu

Aizgādība ir vienlīdzīgas abu vecāku tiesības un pienākumi rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās.

Ja vecāki ar šiem pienākumiem netiek galā, situācijas risināšanā iesaistās dažādas institūcijas un speciālisti, lai sniegtu atbalstu un palīdzību ģimenei attiecīgu problēmu risināšanā, lai novērstu iespējamus bērnu tiesību pārkāpumus un bērni nebūtu jāšķir no ģimenes. Taču gadījumos, kad vecāku rīcībā un attieksmē pret bērnu konstatē augstus riskus un turpmāka bērna atrašanās vecāku aizgādībā var apdraudēt bērna veselību vai dzīvību, šo jautājumu risināšanā iesaistās bāriņtiesa un tiesa, kas lemj par aizgādības tiesībām.

Lai mazinātu gadījumus, kuros bāriņtiesai jāpieņem lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, būtiski nodrošināt preventīvo sociālo darbu ar ģimeni. Šī preventīvā darba mērķis ir sniegt atbalstu un ļaut vecākam novērst tos apstākļus, kas nelabvēlīgi ietekmē bērnu. Tikai galējā situācijā, ja vecāks nesadarbojas un nenovērš bērnam kaitējošos apstākļus, bāriņtiesa pieņem lēmumu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam.

Pārskata gadā bāriņtiesa informējusi Liepājas Sociālo dienestu (turpmāk – Sociālais dienests) par 34 ģimenēm, kurās aug 54 bērni, norādot, ka šajās ģimenēs netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un augšana, tādēļ nepieciešams sociālā

darbinieka atbalsts un palīdzība. Iepriekš, 2022. gadā, bāriņtiesa lūgusi veikt sociālo darbu ar 29 ģimenēm, kurās aug 70 bērni, bet 2021. gadā – ar 22 ģimenēm, kurās auga 32 bērni.

Bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas tiesiskie pamati noteikti Civillikuma 203. pantā un Bāriņtiesu likuma 22. pantā. Konstatējot šajās tiesību normās uzskaitītos apstākļus, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam. Nereti lietas izskatīšanas laikā ģimenei, sadarbojoties ar Sociālo dienestu, citām institūcijām un speciālistiem, veiksmīgi izdodas būtiski samazināt sociālās problēmas, kā arī novērst konstatētos riskus un nelabvēlīgos apstākļus. Tā rezultātā, bāriņtiesai lemjot par iespējamo bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu, lietvedība izbeigta par 10 bērnu aizgādības tiesību pārtraukšanu sešiem vecākiem.

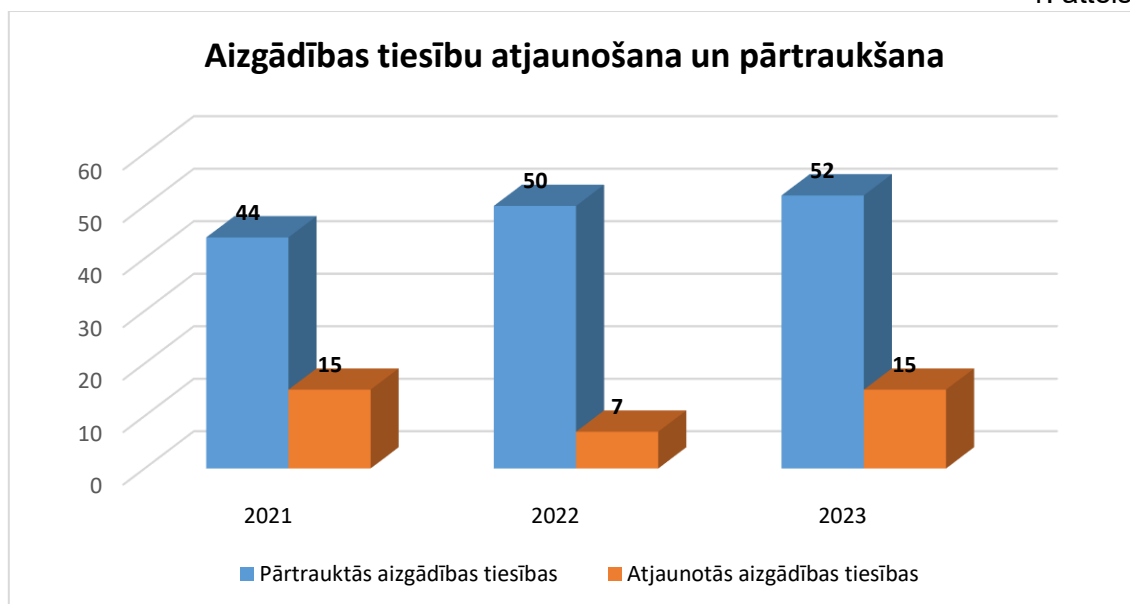
2023. gadā (skat. 1. attēls) bāriņtiesa pārtraukusi 59 bērnu aizgādības tiesības 52 vecākiem (2022. gadā aizgādības tiesības ierobežotas 50 vecākiem, bet 2021. gadā – 44 vecākiem). Analizējot iemeslus, kuru dēļ bāriņtiesa visbiežāk lēmusi par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, secināms, ka pārsvarā lēmumi pamatoti ar vecāka atkarības problēmām, zināšanu un prasmju trūkumu bērnu vajadzību un interešu nodrošināšanā, kā rezultātā vecāks nenodrošināja pilnvērtīgu bērna aprūpi. Pārskata gada ietvaros ar bāriņtiesas lēmumu septiņiem vecākiem pārtrauktas bērna aizgādības tiesības, pastāvot pamatotām aizdomām par vardarbību pret bērnu.

Pēc tam, kad pieņemts lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu, bāriņtiesa sniedz informāciju Sociālajam dienestam sociālā darba veikšanai ar ģimeni, kura mērķis ir panākt situācijas uzlabošanu un bērna atgriešanos ģimenē.

Ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu. Līdz ar to, sagatavojot lietu par iespējamu pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu vecākam, bāriņtiesai primāri jāpārlicinās, vai ir mainījušies tie apstākļi, kas pastāvēja laikā, kad vecākam tika pārtrauktas aizgādības tiesības. Tāpat jāpārlicinās, vai nepastāv arī citi pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanas riski. Tātad, bāriņtiesa vērtē gan iespējamo risku bērna drošībai, attīstībai un veselībai, kā arī apstākli, vai bērnam, atgriežoties ģimenē, tiks nodrošināta pilnvērtīga aprūpe, atbilstoša audzināšana un labvēlīga dzīves vide.

2023. gadā pārtrauktās aizgādības tiesības atjaunotas 15 personām, kā rezultātā 16 bērni atgriezās vecāku aizgādībā. 2022. gadā bāriņtiesa septiņiem vecākiem atjaunoja pārtrauktās astoņas bērnu aizgādības tiesības, 2021. gadā pārtrauktās aizgādības tiesības atjaunotas 15 personām (skat. 1. attēls).

1. attēls

Civillikuma 203. pantā noteikts, ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai, izņemot gadījumu, kad aizgādības tiesības nevar atjaunot no vecāka neatkarīgu apstākļu dēļ.

Pārskata gadā bāriņtiesa par 34 vecākiem (2022. gadā par 36 vecākiem; 2021. gadā par 33 vecākiem) pieņēmusi lēmumu un cēlusi prasību tiesā par bērnu aizgādības tiesību atņemšanu.

Aizgādības tiesību atņemšanu vecākam kā galējo līdzekli piemēro tiesa. 2023. gadā likumīgā spēkā stājušies tiesu spriedumi, ar kuriem 30 vecākiem atņemtas 35 bērnu aizgādības tiesības (2022. gadā 36 vecākiem atņemtas 35 bērnu aizgādības tiesības; 2021. gadā 25 vecākiem – 36 bērnu aizgādības tiesības).

Par bērnu ārpusģimenes aprūpi

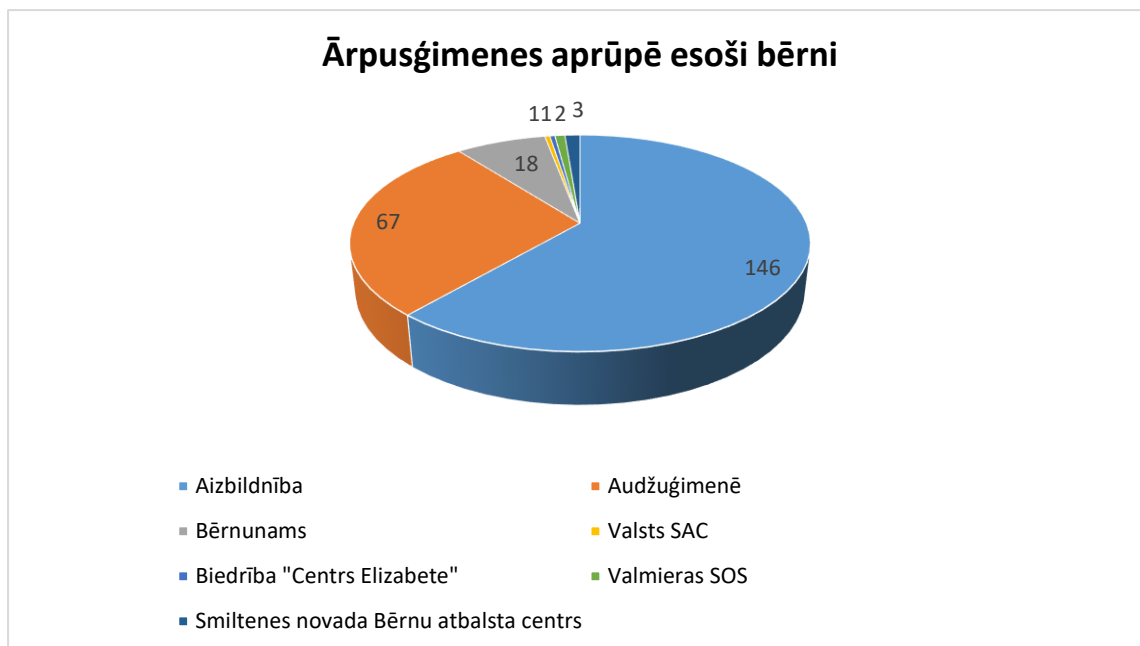
Ārpusģimenes aprūpes mērķis saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 32. pantā noteikto ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai. Lemjot par ārpusģimenes aprūpi bērnam, bāriņtiesai nepieciešams izskaidrot bērnam iespējamās ārpusģimenes aprūpes veidus un noskaidrot bērna viedokli par viņam piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu, ja bērns spēj formulēt savu viedokli.

Normatīvie akti paredz primāri nodrošināt bērnam iespēju augt ģimeniskā vidē, tas ir, pie aizbildņa vai audžuģimenē. Tikai tad, ja nav iespējams nodrošināt ārpusģimenes aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē, bāriņtiesa lemj par bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna ievietošanu institūcijā.

2023. gada 31. decembrī ārpusģimenes aprūpē atradās 238 bērni, no tiem 146 aizbildnībā, 67 audžuģimenē un 25 institucionālā aprūpē.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādņiem 2021.-2027. gadam viens no svarīgākajiem rīcības virzieniem ir deinstitucionalizācija. Lai nodrošinātu deinstitucionalizācijas principa – ģimeniskas vides nodrošināšana bērnam – īstenošanu praksē, bāriņtiesa periodiski pārlicinās, vai institūcijā ievietotam bērnam joprojām nav iespējams nodrošināt aprūpi ģimeniskā vidē.

2. attēls

Kā redzams 2. attēlā, visvairāk Liepājas pašvaldības bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpe tiek nodrošināta aizbildnībā.

Kopumā 25 bērni atrodas institucionālā aprūpē, no tiem 2 bērni atrodas SOS ciematā Valmierā. Viena jaunieta atrodas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās

rehabilitācijas iestādē Biedrībā "Centrs Elizabete", Jelgavā. Trīs jaunieši aprūpes pakalpojumu saņem Smiltenes novada Bērnu atbalsta centrā. Minētajās institūcijās izveidots ģimeniskai videi pietuvināts modelis. Valsts sociālās aprūpes centra (turpmāk – Valsts SAC) filiālē "Liepāja" aprūpi saņem viens bērns, kurš ir 14 gadus vecs un kuram ir smagas veselības problēmas. Tieši smagā veselības stāvokļa dēļ ir ļoti ierobežotas iespējas bērniem nodrošināt viņu veselības stāvoklim atbilstošu audžuģimeni vai iecelt aizbildni.

Liepājas Sociālā dienesta Bērnu atbalsta centrā "Dzintari" (turpmāk – BAC "Dzintari") aprūpes pakalpojums nodrošināts 18 bērniem līdz 18 gadu vecumam. Pārskata gadā palicis nemainīgs to bērnu skaits, kuriem nodrošināta ārpusģimenes aprūpe institūcijā. Joprojām aprūpes pakalpojumu saņem bērni no lielām ģimenēm – vienā gadījumā seši bērni, otrā gadījumā trīs bērni. Jaunākais bērns BAC "Dzintari" ir sešus gadus vecs zēns, kurš iestādē atrodas kopā ar māsām un brāļiem.

Uz 2023. gada 31. decembri 67 bērni aprūpes pakalpojumu saņem audžuģimenēs. No tiem 15 bērni ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 43 bērni – vecumā no 4 līdz 12 gadiem un deviņi bērni – vecumā no 13 līdz 17 gadiem. 58 bērniem nodrošināta ārpusģimenes aprūpe audžuģimenēs bez specializācijas, pieci bērni uzturas krīzes audžuģimenēs, savukārt četriem bērniem nodrošināta ārpusģimenes aprūpe specializētajā audžuģimenē bērnam invalīdam, kuram izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.

Jāatzīmē, ka joprojām grūtības sagādā audžuģimenes atrašana bērniem pusaudžu vecumā un jauniešiem ar uzvedības problēmām un atkarībām. Lai gan plānots 2024. gadā Latvijā ieviest jaunu ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu – specializētās audžuģimenes pusaudžiem ar būtiskiem uzvedības traucējumiem un atkarībām, tomēr šobrīd vēl nav izstrādāts attiecīgs regulējums un atbilstoša mācību programma.

Kopumā 2023. gadā 20 bērnu aprūpe audžuģimenēs ir izbeigta. Aprūpes izbeigšanas iemesli: astoņi bērni adoptēti, diviem bērniem iecelts aizbildnis, divi bērni atgriezušies vecāku aprūpē, seši bērni atgriezušies vecāku aprūpē pēc vecāku veselības stāvokļa uzlabošanās, divas jaunietes kļuva pilngadīgas. Pozitīvs aspekts ir tas, ka pārskata gadā neviens no audžuģimenēs ievietotiem bērniem nav nonācis institucionālā aprūpē.

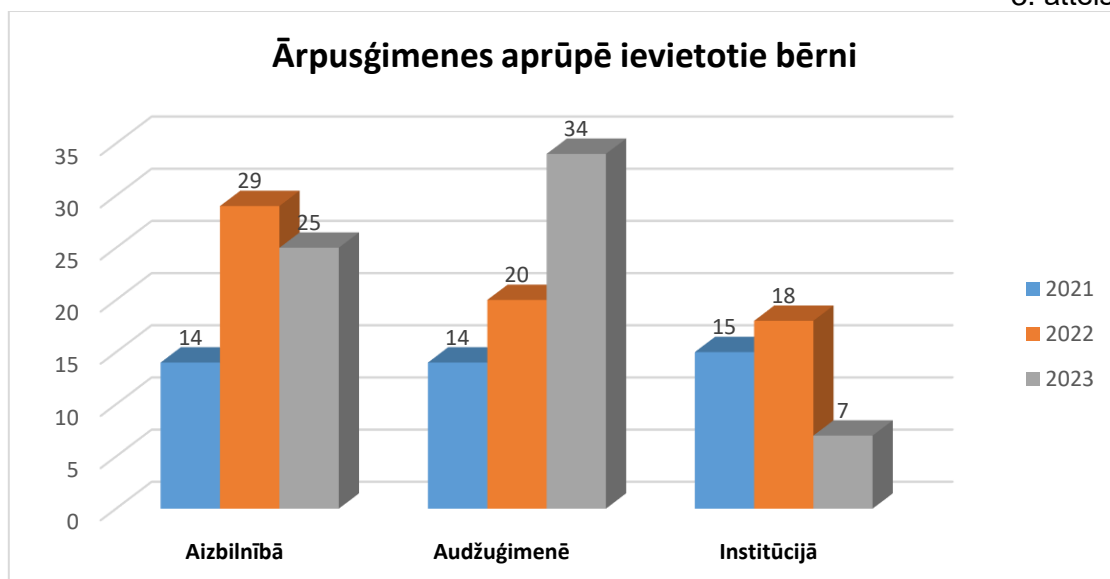
Pārskata gada laikā audžuģimenēs bez specializācijas ievietoti 23 bērni. Vienam bērnam nodrošināta ārpusģimenes aprūpe audžuģimenē pēc aizbildņa atcelšanas no aizbildņa pienākumu pildīšanas. Četriem bērniem mainītas audžuģimenes, jo iepriekšējās ģimenes izbeidza savu darbību. Trīspadsmit bērni ievietoti audžuģimenē pēc uzturēšanās izbeigšanās krīzes audžuģimenē. Viens bērns ievietots audžuģimenē, jo vecākiem pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības. Četri vienas ģimenes bērni nodrošināti ar ārpusģimenes aprūpi divās audžuģimenēs, jo vecāks veselības stāvokļa dēļ nespēj īslaicīgi rūpēties par bērniem.

Pārskata gadā krīzes audžuģimenēs ievietoti 25 bērni. 19 bērni ievietoti krīzes audžuģimenē, jo vecākiem pārtrauktas bērnu aizgādības tiesības. 13 no šiem bērniem uzturēšanās krīzes audžuģimenēs izbeigusies un nodrošināta ārpusģimenes aprūpe audžuģimenēs bez specializācijas, diviem bērniem nodibināta aizbildnība, četri bērni turpina uzturēties krīzes audžuģimenē, bet viens jaunietis ievietots bērnu aprūpes iestādē. Divi bērni ievietoti krīzes audžuģimenē, jo vecāks sava veselības stāvokļa dēļ lūdza nodrošināt īslaicīgu ārpusģimenes aprūpes pakalpojumu. Divi bērni ievietoti krīzes audžuģimenē pēc vecāka lūguma īslaicīgai ārpusģimenes aprūpei ģimenes apstākļu dēļ. Vienā gadījumā krīzes audžuģimenē ievietots bērns no glābējsilītes, kuram nav noteikta ne maternitāte, ne paternitāte un kurš turpina uzturēties krīzes audžuģimenē.

Pārskata gada laikā viens bērns ievietots specializētajā audžuģimenē bērnam invalīdam, kuram izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.

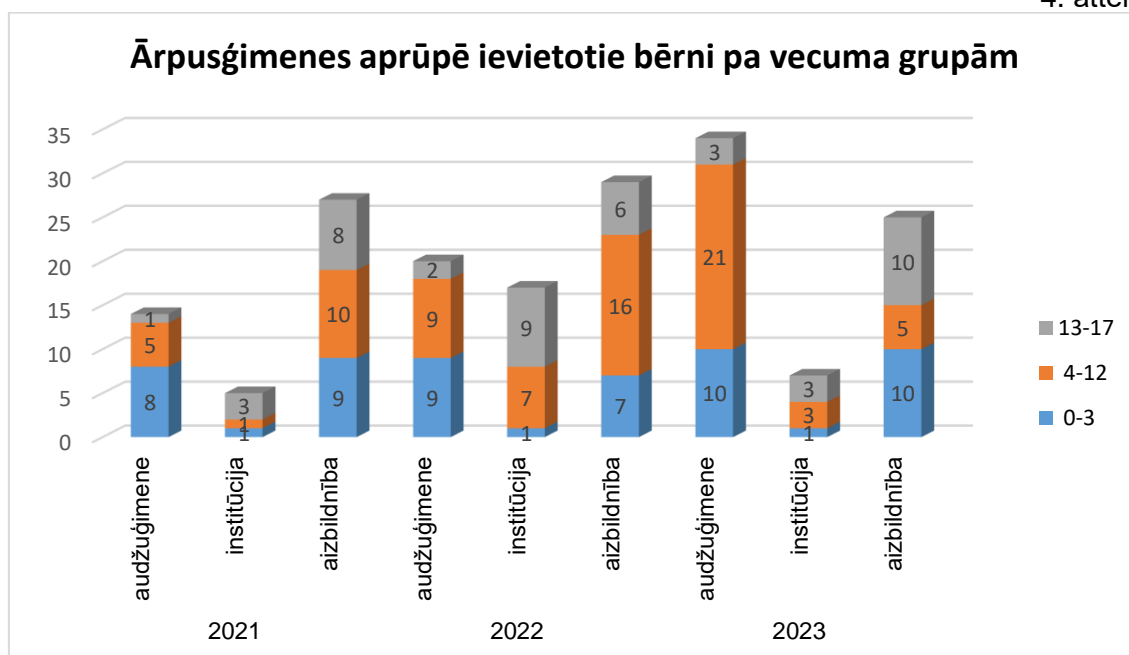
Tikai izņēmuma gadījumos, tas ir tad, ja nav iespējams bērnam iecelt aizbildni vai ievietot bērnu audžuģimenē, pieļaujama bērna ārpusģimenes aprūpe institūcijā, tas ir, Valsts SAC vai BAC "Dzintari".

No pārskata gada laikā institūcijā ievietotajiem septiņiem bērniem, vienam bērnam izbeigta uzturēšanās iestādē, jo bērna māte sasniedza pilngadību.

Vērtējot salīdzinoši (skat. 3. attēlu), redzams, ka ir samazinājies institucionālajā aprūpē ievietoto bērnu skaits. Šķirot bērnu no bioloģiskās ģimenes, lielākajā daļā ir rasta iespēja bērnu nekavējoties nodrošināt ar ārpusģimenes aprūpi ģimeniskā vidē – audžuģimenē vai pie aizbildņa. Piecpadsmit bez vecāku gādības palikušiem bērniem nodrošināta aprūpe audžuģimenēs citās pašvaldībās.

2023. gadā Liepājas bāriņtiesa 25 bērniem nodibinājusi aizbildnību un iecēlusi aizbildni. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu statistiku, redzams, ka aizbildnībā nodoto bērnu skaits ir nedaudz samazinājies. Aizbildnībā visvairāk nodoti bērni vecumā līdz 3 gadiem – 10 bērni un vecumā no 13-17 gadiem – 10 bērni, kas atšķiras no iepriekšējiem gadiem, kad visvairāk aizbildnībā nodoti bērni vecumā līdz 12 gadiem – 2022. gadā – 16 bērni, 2021. gadā – 10 bērni. Pārskata gada periodā nodibināta aizbildnība četriem zīdaiņiem, jo viņu vecāki ir nepilngadīgi.

Ir redzams (skat. 4. attēlu), ka, salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem, institūcijā ievietoto bērnu skaits ir samazinājies, kas saistīts ar to, ka institūcijā nav ievietoti lielo ģimeņu bērni.

2023. gadā 34 bērniem vecumā no dzimšanas līdz 18 gadu vecumam rastas mājas audžuģimenēs. Taču joprojām saglabājas grūtības rast iespēju dzīvot audžuģimenēs

jauniešiem vecumā no 11 līdz 17 gadiem, kā arī bērniem ar uzvedības traucējumiem un atkarību problēmām. Pārskata gadā būtiskas grūtības sagādāja atrast aprūpes pakalpojuma sniedzēju šiem bērniem, tajā skaitā grūtības sagādāja aprūpes iestādes meklējumi. Lai gan bērnu interesēs būtu saņemt aprūpes pakalpojumu Liepājā, pēc iespējas saglabājot nemainīgu vidi (tuvinieki, izglītības iestāde, draugi, interešu izglītība), tomēr četriem no septiņiem bērniem, kuri ievietoti aprūpes iestādē, mājas rastas Vidzemē.

Vienlaicīgi uzsverams, ka pārskata gadā bāriņtiesa ir vērtējusi apstākļus un lēmusi par atļauju 18 ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem uzturēties vecāku vai citu tuvu radnieku ģimenēs. Attiecīgi 16 bērniem ļauts uzturēties vecāku ģimenēs nedēļas nogalēs un svētku dienās, savukārt diviem bērniem ļauts uzturēties pie tuviem radniekiem.

Par aizbildnības lietām

Saskaņā ar Civillikuma 217. panta pirmo daļu un 222. pantu aizbildnību nodibina pār bez vecāku aizgādības palikušajiem nepilngadīgajiem. Aizbildnis aizvieto savam aizbilstamajam vecākus, atbalsta bērnu, sevišķi gādā par viņa audzināšanu, kā arī pārstāv bērna personiskās un mantiskās intereses. Bāriņtiesa lemj par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu bērnam, ja:

- 1) bērna vecāki ir miruši vai izsludināti par mirušiem;
- 2) bērna vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības;
- 3) bērna vecāki ir pazuduši un izsludināti meklēšanā;
- 4) bērna vecāki slimības dēļ nespēj pienācīgi aprūpēt un uzraudzīt bērnu;
- 5) radušās būtiskas domstarpības bērna un vecāku attiecībās;
- 6) abi bērna vecāki ir nepilngadīgi;
- 7) radušies citi neatliekami gadījumi (nodrošinot normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu).

Lemjot par aizbildņa iecelšanu, bāriņtiesai ir jāpārlicinās, vai par aizbildni ieceljamajai personai ir aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības. Bāriņtiesa izvērtē personas motivāciju kļūt par aizbildni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, nodarbinātību, dzīves apstākļus, spējas pārstāvēt bērnu personiskajās un mantiskajās attiecībās, kā arī ņem vērā atzinumus par personas veselības stāvokli, ko sniedz ģimenes ārsts, kā arī psihiatrs un narkologs.

Pārskata perioda beigās, tas ir, 2023. gada 31. decembrī, kopējais aizbildnībā esošo bērnu skaits ir 174, no tiem 146 bērni, kuriem ar bāriņtiesas lēmumu nodibināta aizbildnība un iecelts aizbildnis, savukārt bāriņtiesas pārraudzībā ir 20 bērnu aizbildnības lietas, kur lēmumu pieņēmusi citas pašvaldības bāriņtiesa, un astoņu bērnu aizbildnības lietas, kur lēmumu pieņēmusi citas valsts kompetentā iestāde, bet bērni dzīvo pie aizbildņa Liepājā. Kopējais aizbildņu skaits ir 138, no tiem 25 personām aizbildnībā ir nodots vairāk kā viens bērns. Kopumā aizbildnībā esošie bērni sastāda 65% no visiem ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem.

2023. gadā bērniem par aizbildņiem ieceltas 20 personas, no kurām seši ir vecvecāki, astoņi ir no bērnu tālāku radnieku loka, bet sešos gadījumos aizbildnim nav bijusi tieša radniecība ar bērnu. Joprojām, tāpat kā iepriekšējos gados, lielu īpatsvaru no ieceltajiem aizbildņiem sastāda vecvecāki, taču 2023. gadā pieaudzis to personu skaits, kuri uzņēmušies aizbildņa pienākumus, neesot radnieciskās attiecībās ar bērnu.

2023. gadā bāriņtiesa pēc personas, citas bāriņtiesas vai ārvalstu kompetentās iestādes lūguma ir vērtējusi 18 personu atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai.

Pārskata periodā vienu aizbildnībā esošo bērnu adoptējusi aizbildņa ģimene, tādējādi nodrošinot bērnam pilnvērtīgas ģimenes locekļa tiesības.

Pēc 2022. gada 24. februāra Krievijas bruņoto spēku iebrukuma Ukrainā, Latvijā, tostarp Liepājā, ieradās Ukrainas civiliedzīvotāju ģimenes ar bērniem. Dažkārt bērni ieradās bez vecāku pavadības. Saskaņā ar Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likumu bāriņtiesa minētajiem bērniem ieceļ ārkārtas aizbildni, lai Latvijā varētu nodrošināt viņu tiesības un intereses. Kopumā par ārkārtas aizbildņa iecelšanu 2023. gadā bāriņtiesa pieņēmusi sešus lēmumus. Pieņemto lēmumu skaits, salīdzinot ar 2022. gadu, ir samazinājies. Tas skaidrojams ar to, ka ieilgušā militārā konflikta dēļ daļa Ukrainas

civiliedzīvotāji situāciju ir pieņēmuši un normalizējuši vai arī risinājumu raduši karadarbības pirmajā gadā. 2023. gadā dibināto ārkārtas aizbildnību lietās par patvēruma meklēšanas iemeslu dominē karadarbības eskalācija konkrētā teritorijā. Savukārt gadījumos, kad bērni atgriezās Ukrainā vai kopā ar ģimeni pārcēlās uz citu valsti, bāriņtiesa ar lēmumu atbrīvoja trīs ārkārtas aizbildņus, savukārt astoņi ārkārtas aizbildnībā esošie jaunieši sasniedza pilngadību. Pēc pilngadības sasniegšanas jaunieši turpina sadarbību ar Sociālo dienestu. Uz 2023. gada 31. decembri bāriņtiesa turpina 14 ārkārtas aizbildnībā esošo bērnu lietu uzraudzību.

Par audžuģimeņu lietām

Audžuģimene ir ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē. Audžuģimenes pienākums ir nodrošināt bērnam viņa vecumam un veselības stāvoklim atbilstošus sadzīves apstākļus un aprūpi (veselības aprūpi, audzināšanu un izglītību). Bērnu audžuģimenē ievieto uz laiku, kamēr bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, līdz bērna adopcijai vai aizbildnības nodibināšanai. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 25. pantā noteikto bāriņtiesa lemj par:

- 1) ģimenes vai personas piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai;
- 2) audžuģimenes statusa piešķiršanu;
- 3) bērna ievietošanu audžuģimenē vai uzturēšanās izbeigšanu tajā.

Liepājā uz 2023. gada 31. decembri audžuģimenes statuss ar bāriņtiesas lēmumu piešķirts 29 ģimenēm. Pārskata periodā deviņām ģimenēm izbeigts audžuģimenes statuss, trīs audžuģimenes izbeidza aktīvu darbību, savukārt sešas audžuģimenes bez pamatota iemesla divpadsmit mēnešu laikā neuzņēma nevienu bez vecāku gādības palikušu bērnu. Pārskata periodā kopā saņemts viens iesniegums, kurā laulātie lūdz atzīt sevi par piemērotiem audžuģimenes pienākumu veikšanai, kā arī saņemti divi audžuģimeņu iesniegumi ar lūgumu atzīt viņus par piemērotiem specializētās audžuģimenes pienākumu veikšanai izvēlētajā specializācijā. Viena ģimene vēlējās kļūt par audžuģimeni bērnam invalīdam, kuram izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, bet otra ģimene vēlējās kļūt par krīzes audžuģimeni.

Viena ģimene ir atzīta par piemērotu, lai veiktu audžuģimenes pienākumus, savukārt divas audžuģimenes atzītas par piemērotām specializētās audžuģimenes pienākumu veikšanai izvēlētajā specializācijā un attiecīgi arī piešķirti statusi. Jāpiebilst, ka par specializēto audžuģimeni bērnam invalīdam, kuram izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, var kļūt audžuģimene, kurā vismaz vienam no laulātajiem vai personai personīga vismaz 12 mēnešu pieredze bērna invalīda, kuram izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem, aprūpē. Savukārt par krīzes audžuģimeni var kļūt audžuģimene, kurai ir vismaz trīs gadu pieredze bez vecāku gādības palikušu bērnu aprūpē un uzraudzībā.

Lai gan līdzīgi kā līdz šim Sociālā atbalsta un izglītības fonda Kurzemes ģimeņu atbalsta centrs "Liepāja" rīko pasākumus audžuģimeņu kustības popularizēšanā un sabiedrības uzrunāšanā, rīkojot sarunu vakarus, iedrošinot iedzīvotājus vērsties bāriņtiesā, lai kļūtu par audžuģimeni, vērojams, ka sabiedrības interese šajā jautājumā būtiski ir mazinājusies.

Audžuģimenēs Liepājā ir ievietoti 33 Liepājas pašvaldības bērni un 13 citu pašvaldību bērni. Ārpus Liepājas audžuģimenēs ir ievietoti 34 Liepājas pašvaldības bērni.

Par adopcijas lietām

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 31. panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka adopcija tiek atbalstīta, lai bērna attīstībai nodrošinātu ģimenisku vidi. Adopcijas uzdevums ir radīt bez vecāku gādības palikušajiem bērniem apstākļus audzināšanai ģimenē, nodrošinot stabilu un harmonisku dzīves vidi. Bāriņtiesas kompetence ir lemt par:

- 1) personas atzīšanu par adoptētāju;

- 2) brāļu un māsu, pusbrāļu un pusbāru šķiršanu Civillikumā noteiktajos gadījumos;
- 3) to, vai Latvijā iespējams nodrošināt bērna audzināšanu ģimenē vai pienācīgu aprūpi;
- 4) bērna nodošanu adoptētāja aprūpē un uzraudzībā līdz adopcijas apstiprināšanai;
- 5) pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu bērnam;
- 6) adopcijas atbilstību bērna interesēm.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 30. oktobra noteikumiem Nr.667 "Adopcijas kārtība", lai kļūtu par adoptētāju bāriņtiesā jāiesniedz adopcijas pieteikums, kurā norādīti adopcijas motīvi, adoptētāja reliģiskā pārliecība, etniskā piederība un saziņas valoda, vēlamais adoptējamo bērnu skaits, dzimums un vecums, citi būtiski apstākļi, kas var ietekmēt adoptējamā bērna dzīvi kopā ar attiecīgo personu, kā arī laulības apliecības kopija vai dokuments, kas apliecina laulības šķiršanu, dokuments, kas apliecina nodrošinājumu ar dzīvojamo platību, dzīves apraksts, ģimenes ārsta izsniegta izziņa par personas pašreizējo veselības stāvokli, kā arī psihiatra atzinums par personas psihiskās veselības stāvokli un narkologa atzinums par personas atkarību no narkotiskām un psihotropām vai citām atkarību izraisošām vielām u.c. adopcijas kārtībā paredzētie dokumenti. Sešu mēnešu laikā pēc adopcijas pieteikuma saņemšanas bāriņtiesa izvērtē personas piemērotību adoptētāja statusam. Izvērtēšanas laikā:

- novērtē adopcijas motivāciju, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības un spējas izaudzināt bērnu, tai skaitā noskaidro visu nedalītā saimniecībā dzīvojošo personu viedokli par bērna adopciju;

- noskaidro ģimenes dzīves apstākļus un izvērtē materiālo stāvokli;

- pieprasa informāciju par Sodu reģistrā iekļautajām ziņām par personu un citām nedalītā saimniecībā dzīvojošām personām;

- nosūta personu pie psihologa, lai saņemtu atzinumu par personas piemērotību adopcijai;

- nosūta personu apgūt adoptētāja mācību programmu.

Pēc ģimenes izpētes veikšanas bāriņtiesa lemj par personas atzīšanu par adoptētāju. Pārskata periodā bāriņtiesa astoņas personas atzinusi par adoptētājiem, kas ir divas reizes vairāk, kā 2022. gadā, no tām divas ir laulāto ģimenes, kuras vēlējās adoptēt savā audžuģimenē ievietotos bērnus, trīs personas atrodas ģimenes izpētes procesā.

Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem joprojām adoptēto bērnu skaits ir mazs, taču tam ir tendence pieaugt. Salīdzinot ar 2022. gadu, šis skaits ir pieaudzis. 2023. gadā bāriņtiesa par septiņiem bērniem ir pieņēmusi lēmumu, ka adopcija ir bērna interesēs. No tiem četrus bērnus vēlējās adoptēt šo bērnu audžuģimene, vienu bērnu vēlējās adoptēt aizbildnis.

Latvijā potenciālie adoptētāji joprojām pārsvarā vēlas adoptēt bērnu vecumā līdz pieciem gadiem bez veselības problēmām. Ņemot vērā šādu adoptētāju vēlmi, adopcijas process ievelkas, jo šajā vecuma grupā un bez nopietnām veselības problēmām adopcijai nav pieejami tik daudz bērnu.

2023. gadā divas audžuģimenes vēlējās adoptēt savā audžuģimenē ievietotos bērnus, lai arī pirms tam šāda nodoma nebija. Tas norāda uz to, ka starp aprūpētāju ģimeni un bērnu izveidojusies piesaiste, kāda raksturīga bērna un vecāku starpā. Šāda tendence vērtējama kā bērna interesēm atbilstoša, jo nodrošina bērnam ģimeni uz mūžu, pastāvību.

Ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērna un vecāku attiecības. Atbilstoši adopcijas kārtībai adoptētāja aprūpē bērnu var nodot ar bāriņtiesas lēmumu uz laiku līdz sešiem mēnešiem. 2023. gadā viens bērns nodots adoptētāja aprūpē un uzraudzībā, šim bērnam pirmsadopcijas aprūpe vēl turpinās.

Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, joprojām ir mazs to personu skaits, kuras ir adoptējušas otra laulātā bērnu. Tas skaidrojams ar spēkā esošajiem Ministru kabineta

2018. gada 30. oktobra noteikumiem Nr.667 "Adopcijas kārtība", saskaņā ar kuriem personai, kura vēlas adoptēt otra laulātā bērnu, ir jāapgūst adoptētāju apmācības programma. 2023. gadā viens laulātais izteicis vēlmi adoptēt savu laulātā bērnu.

Nemot vērā valsts politiku, arī 2023. gadā nav notikušas bērnu adopcijas uz ārvalstīm, tas būtiski samazināja ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu iespēju iegūt sev pastāvīgu ģimeni un mūžilgas attiecības.

Par aizgādības lietām

Aizgādību nodibina pilngadīgai personai, kurai ierobežota rīcībspēja. Tāpat, neierobežojot personas rīcībspēju, pār personu noteiktos gadījumos var tikt nodibināta pagaidu aizgādība, ja nepieciešams veikt pasākumus personas interešu aizsardzībai. Civillikumā noteikts, ka personas, kurai ir garīga rakstura vai citi veselības traucējumi rīcībspēju var ierobežot, ja tas nepieciešams šīs personas interesēs un ir vienīgais veids, kā tās aizsargāt. Bāriņtiesa saskaņā ar tiesas nolēmumu par aizgādības nodibināšanu ieceļ aizgādni:

1) personai ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, kurai rīcībspēju ierobežojusi tiesa:

2) personai, kurai tiesa nodibinājusi pagaidu aizgādību;

3) personai, kurai rīcībspēju tiesa ierobežojusi izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ;

4) promesošās vai pazudušas personas mantai;

5) testamenta izpildīšanai.

Atbilstoši Bāriņtiesu likumā noteiktajam, bāriņtiesa saskaņā ar notāra taisīto notariālo aktu par aizgādības nodibināšanu mantojumam ieceļ aizgādni. Pārskata periodā bāriņtiesa iecēlusi aizgādni 18 mantojuma aizgādības lietās, lai nodrošinātu mantojuma pārstāvību, uzraudzību un apsaimniekošanu.

Atbilstoši Civilprocesa 268. pantam, ja tiesa uz pierādījumu pamata konstatē, ka personas rīcībspēja ir ierobežojama, tā taisa spriedumu, kurā norāda rīcībspējas ierobežojuma apjomu un ar kuru nodibina personai aizgādību. Tiesa, izvērtējot personas spējas, nosaka, vai un kādā apjomā aizgādnis ar aizgādībā esošo rīkojas kopā, un tikai pēc tam apjomu, kādā aizgādnis rīkosies patstāvīgi. Vienlaikus tiesa uzliek par pienākumu bāriņtiesai iecelt šai personai aizgādni, kam uzdod rīkoties tiesas noteiktajā apjomā. Jāņem vērā, ka tiesas spriedumu par rīcībspējas ierobežojumu var pārskatīt jebkurā brīdī, bet ne retāk kā reizi septiņos gados no tā spēkā stāšanās dienas.

2023. gada 31. decembrī bāriņtiesas pārraudzībā bija 147 personu aizgādības lietas. 2023. gadā 36 personām ar rīcībspējas ierobežojumiem ir iecelts aizgādnis, 21 aizgādnis bijis tuvs radnieks, bet 13 gadījumos aizgādnis bijis aizgādībā esošajai personai sveša persona. 2023. gadā no aizgādņa pienākumu pildīšanas ar bāriņtiesas lēmumu atlaisti četri aizgādņi, kuru aizgādībā esošās personas mirušas.

Pārskata periodā joprojām ir aktuāla problēma atrast piemērotu aizgādni personām, kurām nav radnieku. Jau sākot no 2020. gada Valsts sociālās aprūpes centra "Kurzeme" filiāles "Liepāja" personāls uzsāka risināt iestādē ievietoto pilngadīgo personu tiesiskā statusa izvērtēšanu un tas turpinājās arī 2023. gadā. Šajā aprūpes iestādē dzīvojošajām personām ne vienmēr ir tuvi radnieki, kas varētu vai vēlētos uzņemt aizgādņa pienākumus, tādēļ bāriņtiesa nereti aicina aprūpes iestādes darbiniekus uzņemt šos pienākumus. 2023. gadā 18 aprūpes iestādē dzīvojošām pilngadīgām personām ir iecelts aizgādnis, 2022. gadā – 14 personām, 2021. gadā – 10 personām. 2023. gadā tikai četrām personām par aizgādni iecelts kāds no tuviniekiem, par vienu personu aizgādņa pienākumus uzņēmas sveša persona, kas jau pilda aizgādņa pienākumus attiecībā pret citu personu, bet 11 no ieceltajiem aizgādņiem ir aprūpes iestādes darbinieki, kas uzņēmušies aizgādņa pienākumus par 13 personām.

Par pieņemtajiem lēmumiem

Pārskata periodā bāriņtiesa pieņēmusi 528 lēmumus:

Par aizgādības tiesību pārtraukšanu, pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanu	53
--	----

Par aizgādības tiesību atjaunošanu vai par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu	10
Par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu	24
Par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu	20
Par ārkārtas aizbildnības nodibināšanu Ukrainas nepilngadīgajam civiliedzīvotājam	6
Par ārkārtas aizbildņa nepilngadīgajiem Ukrainas civiliedzīvotājiem atbrīvošanu	3
Par aizbildņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	26
Par aizbildņa atstādināšanu/atcelšanu	3
Par personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai	18
Par bērnu ievietošanu audžuģimenē/ uzturēšanās termiņa pagarināšanu audžuģimenē/ uzturēšanās izbeigšanu audžuģimenē	64
Par bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	6
Par bērnu uzturēšanās izbeigšanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	2
Par personu atzīšanu par adoptētājiem	2
Par bērnu nodošanu adoptētāju aprūpē, par bērnu adopciju	6
Par bērnu šķiršanu adopcijas gadījumā	3
Par piemērotību audžuģimenes pienākumu pildīšanai	2
Par audžuģimenes statusa piešķiršanu	0
Par audžuģimenes statusa izbeigšanu	8
Par piemērotību specializētās audžuģimenes pienākumu pildīšanai	3
Par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	12
Par mantas pārvaldību	30
Par aizgādņa iecelšanu personai	36
Par atbilstību aizgādņa pienākumu pildīšanai	8
Par aizgādņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	4
Par aizgādņa tiesību un pienākumu apjomu	10
Par mantojuma aizgādņa iecelšanu/atbrīvošanu	38
Par atzinuma sniegšanu tiesai lietās, kas izriet no aizgādības lietām	30
Par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	10
Par bērnu uzvārdu maiņu	5
Par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	4
Par atļauju ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem uzturēties pie vecākiem vai radniekiem	7
Par bērnu ievietošanu specializētajā audžuģimenē	16
Par bērnu uzturēšanās izbeigšanu specializētajā audžuģimenē	7
Par viesģimenes statusa izbeigšanu	4
Par specializētās audžuģimenes statusa piešķiršanu	3
Par atļauju šķērsot valsts robežu	9
Citi lēmumi	59

Par dalību tiesas sēdēs

Bāriņtiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētājas vietniece, bāriņtiesas locekles un speciāliste bērnu tiesību aizsardzības jautājumos pārskata periodā pēc tiesas aicinājuma piedalījušās 170 tiesas sēdēs:

Lietās par rīcībspējas ierobežošanu, rīcībspējas pārskatīšanu	dalība 45 tiesas sēdēs
Lietās par aizgādības tiesību atņemšanu	dalība 33 tiesas sēdēs
Lietās par adopcijas apstiprināšanu	dalība 6 tiesas sēdēs
Lietās par atsevišķas aizgādības noteikšanu	dalība 2 tiesas sēdēs
Lietās par saskarsmes tiesības kārtības noteikšanu	dalība 36 tiesas sēdēs
Lietās par bērna dzīvesvietas noteikšanu	dalība 17 tiesas sēdēs
Par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu, grozīšanu vai atcelšanu	dalība 24 tiesas sēdēs

Kā nepilngadīgā pārstāvis kriminālprocesā	dalība 6 tiesas sēdēs
Kā atbildētājs lietā par administratīvā akta atcelšanu	dalība 1 tiesas sēdē

Par lietvedībā esošajām lietām

Pārskata periodā bāriņtiesas lietvedībā bijušas 1045 lietas:

Aizgādības lietas	161
Aizbildnības lietas	177
Lietas par atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai	18
Ārkārtas aizbildnības lietas	25
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu audžuģimenē	39
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu krīzes audžuģimenē	4
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu audžuģimenē bērnam invalīdam, kuram izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.	4
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	17
Adopcijas lietas	18
Audžuģimeņu lietas	30
Viesģimeņu lietas	6
Lietas par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	18
Lietas par bērnu mantas pārvaldību	130
Aizgādības lietas, tajā skaitā par aizgādību mantojumam	173
Lietas par atbilstību aizgādņa pienākumu pildīšanai	8
Lietas par atzinuma sniegšanu tiesai	52
Lietas par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	12
Lietas par bērnu uzvārdu maiņu	14
Lietas par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	3
Pārbaudes lietas	136

Par profilakses darbu ar bērniem

Bāriņtiesā strādājošā speciālista bērnu tiesības aizsardzības jautājumos kompetencē ir veikta profilakses darbu ar bērniem, kuri ir veikuši likumpārkāpumu vai pastāv deviantas un asociālas uzvedības iezīmes. Profilakses lietas tiek iekārtotas un uzvedības sociālās korekcijas programmas (turpmāk – korekcijas programma) izstrādātas bērniem, kuriem tās nepieciešamas. Speciālists piedalās starpinstitūciju organizētās sadarbības sanāksmēs un Kurzemes rajona tiesas sēdēs, sagatavojot informāciju par bērnu, viņa problēmām, riskiem, resursiem un veikto profilaktisko darbu.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58. pantā noteikts, ka pašvaldība sadarbībā ar bērnu vecākiem, izglītības iestādēm, Valsts policiju, sabiedriskajām organizācijām un citām iestādēm veic likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem un iekārto profilakses lietu, kā arī izstrādā sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmu katram bērnam, kurš:

- 1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu un pirmstiesas izmeklēšanas laikā nav apcietināts;
- 2) atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu;
- 3) atbrīvots no kriminālatbildības;
- 4) atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas;
- 5) izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas;
- 6) vairāk nekā divas reizes izdarījis administratīvo pārkāpumu;
- 7) ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības.

Profilakses lietas tiek iekārtotas un korekcijas programmas tiek izstrādātas pēc Valsts policijas, Liepājas valstspilsētas pašvaldības Administratīvās komisijas

(turpmāk – Administratīvā komisija), bāriņtiesas, Valsts probācijas dienesta un izglītības iestāžu iniciatīvas. 2023. gadā, salīdzinoši ar 2021. un 2022. gadu, vairāk kā trīs reizes pieaudzis to profilakses lietu skaits, kuru iekārtošanai iniciators bijušas izglītības iestādes, aktīvāk kā iepriekš par bērnu uzvedības problēmām informēja Valsts policija.

Iekārtoto profilakses lietu skaits 2023. gadā, salīdzinoši ar 2022. gadu, pieaudzis (2022. gadā – 32 profilakses lietas, 2023. gadā – 48 profilakses lietas). Profilakses lietu skaita pieaugums saistīts ar to, ka bāriņtiesā pēc atbalsta vērsās izglītības iestāžu administrācija un sociālie pedagogi par izglītojamo problēmsituācijām, kurās mācību iestādes savus resursus ir izsmēlušas.

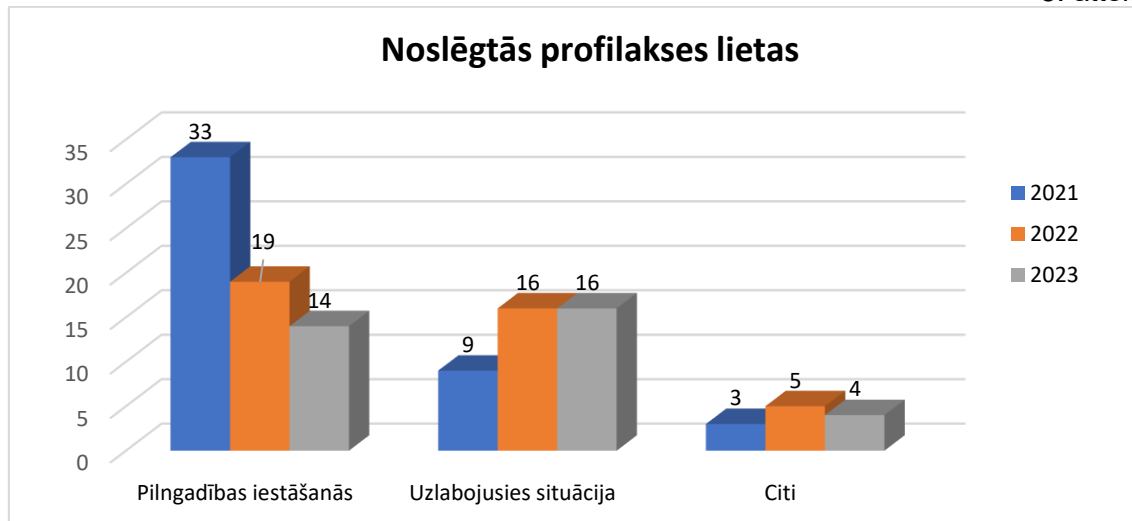
2023. gadā par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa piemērošanu, nosakot uzvedības ierobežojumus – piedalīties korekcijas programmā, Administratīvā komisija lēmusi 24 gadījumos par 19 nepilngadīgajiem. Četriem jauniešiem audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis piemērots vairāk kā vienu reizi.

Pārskata periodā nedaudz pieaudzis to jauniešu skaits, kuri neiesaistījās mācību procesā un klaiņo, līdz ar to mēreni palielinājies jauniešu īpatsvars, kuri atzīti par aizdomās turētiem kriminālprocesā, savukārt iepriekšējā līmenī saglabājusies atkarību izraisošo vielu lietošanas tendence un vardarbīgas uzvedības izpausmes jauniešu vidū – ko atspoguļo Administratīvās komisijas pieņemtie lēmumi par nepieciešamību iesaistīties korekcijas programmā, apmeklēt Atkarību profilakses centra speciālistu.

2023. gadā speciālists strādājis ar 99 profilakses lietām. Visa gada periodā 34 profilakses lietas noslēgtas (skat. 5. attēlu).

Profilakses lietu noslēgšanas pamats bijis saistībā ar jaunieša pilngadības iestāšanos un nepilngadīgā situācijas uzlabošanu jeb uzvedību, kura, saņemot atbilstošu sociālo pakalpojumu, kļuvusi likumpaklausīga – nepilngadīgais nav izdarījis atkārtotus likumpārkāpumus. Kaut arī profilakses lietu iekārtošanas skaits pieaug, proporcionāli pieaug arī to nepilngadīgo skaits, kuriem korekcijas programmā nav jāiesaistās ilgstoši, piemēram, līdz pilngadības sasniegšanai.

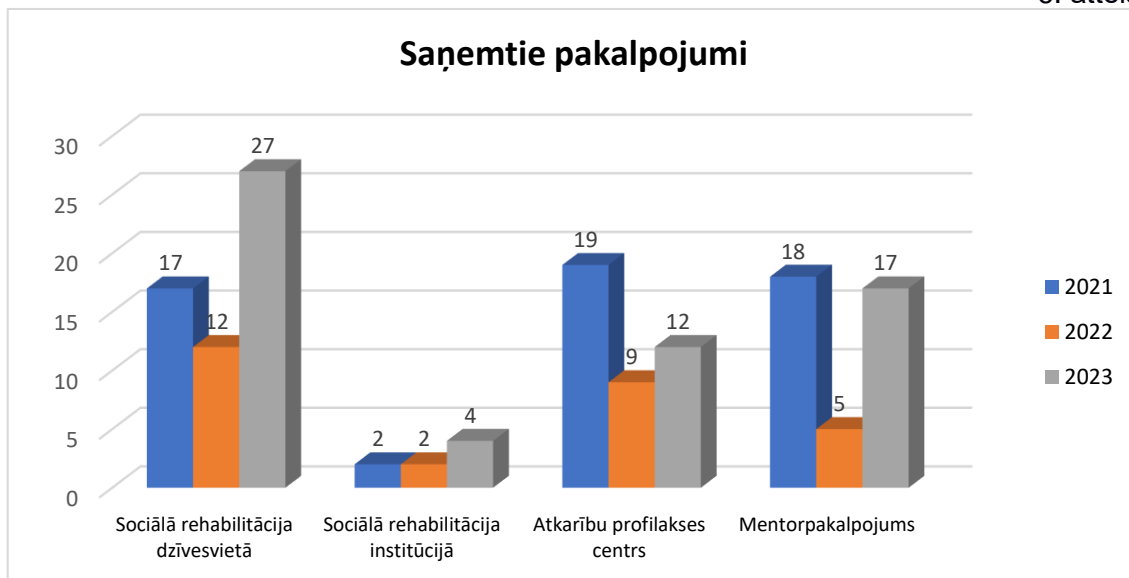
5. attēls

Korekcijas programmas mērķis ir mazināt nepilngadīgo devianto, asociālo un vardabīgo uzvedību, kas ir par pamatu jauna vai atkārtota likumpārkāpuma izdarīšanai, atsāk vai turpina mācības, iegūstot vismaz pamatizglītību, stabilizē psihoemocionālo veselību, saņem palīdzību, tostarp ārstēšanos, no psihoaktīvām vielām. Lai darbs ar nepilngadīgajiem noritētu sekmīgāk, nozīmīga loma ir pašvaldībā un valstī pieejamiem sociālajiem pakalpojumiem. 2023. gadā, tāpat kā iepriekš, turpinājās aktīva sadarbība ar Atkarību profilakses centru, kas kaitniecisko vielu lietošanas tendenci skata ģimenes kā sistēmas kontekstā, piedāvājot atbalstu un palīdzību ne tikai nepilngadīgajam, bet arī vecākiem. Atkarību profilakses centra atbalsta pakalpojumu saņēmuši 12 korekcijas programmas jaunieši. Savukārt, ambulatoru ārstēšanos pie narkologa 2023. gadā saņēma septiņi nepilngadīgie. 2023. gadā, salīdzinājumā ar 2022. gadu, divas reizes pārsniegts to jauniešu skaits, kas stabilizējuši psihoemocionālo veselību – 31 jaunieši

saņēmis sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, savukārt 10 jaunieši saņēmuši psihiatra konsultācijas. 2023. gadā 17 nepilngadīgie saņēma Mentora pakalpojumu jauniešiem. Deviņi jaunieši izmantojuši Pusaudžu resursa centra Liepājas filiāles piedāvāto pakalpojumu klāstu (skat. 6. attēlu). Pašvaldībā esošo nevalstisko organizāciju piedāvātajiem pakalpojumiem ir lietderība un nozīmīgums jauniešu uzvedības korekcijā un personības izaugsmē, tomēr nepieciešams dinamiskā pakalpojumu klāstu dažādēt un paplašināt atbilstoši jauniešu vajadzībām, kas nereti ir specifiskas jauniešiem ar multiplām problēmām.

6. attēls

Lai izvēlētie sociālie pakalpojumi sniegtu vēlamu rezultātu, nozīmīga ir sadarbība starp sociālajā gadījuma risināšanā iesaistītajiem profesionāļiem. Speciālists 2023. gadā ir piedalījies 42 starpinstitucionālās sanāksmēs, kas ir labākā sadarbības forma, lai skatītu problēmsituāciju kopumā, tādējādi ietaupot laika resursu un izslēdzot iespēju, ka amata funkcijas pārklājas.

Vienmēr nozīmīgi apzināties, ka nepilngadīgie vēlas turpināt iegūt izglītību, saturīgi pavadīt brīvo laiku un dzīvot likumpaklausīgu dzīvi. Salīdzinoši ar 2022. gadu pieaudzis to nepilngadīgo īpatsvars, kuri savlaicīgi saņēmuši atbilstošu sociālo pakalpojumu, kas ir nozīmīgs faktors – jo laicīgāk nepilngadīgais saņem virkni būtisku sociālo pakalpojumu, kas nodrošina nepilngadīgā tā brīža vajadzības, jo ietekme uz pozitīvām uzvedības izmaiņām dinamiskā ir sekmīgāka un noturīgāka.

Cita informācija

Bāriņtiesa, lai veiktu savus uzdevumus lietu pārbaudēs un uzraudzībā, regulāri veic bērnu un aizgādībā esošo personu dzīves apstākļu pārbaudes. 2023. gadā veiktas 1012 pārbaudes personu dzīvesvietā.

Atbilstoši Ministru kabineta 2005. gada 15. novembra noteikumu Nr.857 “Noteikumi par sociālajām garantijām bāreņiem un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās” prasībām bāriņtiesa pārskata periodā Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai pieprasījusi 116 bez vecāku gādības esošajiem bērniem apliecības sociālo garantiju nodrošināšanai.

Pārskata periodā bāriņtiesā saņemti paziņojumi no Valsts Probācijas dienesta un ieslodzījumu vietu pārvaldes par 55 personām, kuras atrodas šo institūciju uzraudzībā un notiesātas par tīšiem vardarbīgiem noziedzīgiem nodarījumiem vai noziedzīgiem nodarījumiem pret dzimumneaizskaramību un tikumību. Bāriņtiesa, saņemot šādu informāciju, noskaidro, vai šīs personas nedzīvo kopā ar ģimeni, kurā ir nepilngadīgais. Ja ģimenē ir bērni, bāriņtiesa iegūst informāciju, kas raksturo bērna aprūpi ģimenē, bērna attiecības ar ģimenes locekļiem, un vērtē, vai nepastāv bērnu tiesību un interešu apdraudējums kontekstā ar notiesātās personas sodāmību. Šajā sakarā bāriņtiesa piedalījies 60 starpinstitūciju sadarbības sanāksmēs, kuru ietvaros tiek vispusīgi

izpētīta un analizēta situācija saistībā ar likumpārkāpēju. Starp institūciju pārstāvjiem notiek informācijas apmaiņa un tiek lemts par institūciju saskaņotu turpmāko rīcību darbam gan ar likumpārkāpēju, gan ar cietušiem, gan ar potenciāliem upuriem. Sanāksmes mērķis – minimalizēt riskus, kas saistīti ar atkārtotu dzimumnoziegumu un vardarbīgu noziegumu izdarīšanu, un maksimāli aizsargāt bērna tiesības un intereses.

Bāriņtiesa pārskata gadā piedalījies pētnieciskā institūta "Baltic Institute of Social Sciences" veiktajā pētījumā par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi, sniedzot nepieciešamos datus un priekšlikumus.

Pārskata periodā bāriņtiesas priekšsēdētāja apkopojusi Latvijas bāriņtiesu praksi par aizgādņu iecelšanas problemātiku pašvaldībās, minēto apkopojumu un priekšlikumus problēmas risināšanai ar Latvijas bāriņtiesu darbinieku asociācijas starpniecību iesniegusi Tiesībsargam, pārstāvējusi Latvijas bāriņtiesas Tieslietu ministrijas rīkotajā diskusijā ar Zvērinātu notāru padomi par bāriņtiesu kompetenci, izlemjot jautājumus par mantojuma pieņemšanu un atraidīšanu bērnu vārdā. Kopā ar Latvijas bāriņtiesu darbinieku asociācijas valdes locekļiem piedalījies reģionālajos bāriņtiesu darbinieku semināros, lai informētu un uzklaustu bāriņtiesu darbiniekus par aktuālajiem jautājumiem aizgādības lietās un bērnu mantas pārvaldības lietās.

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 5. panta sestajai daļai, kas noteic, ka pašvaldībai ir pienākums nodrošināt mērķtiecīgi organizētu konsultatīvu, izglītojošu un psiholoģisku atbalstu bāriņtiesas priekšsēdētājam, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniekam un bāriņtiesas locekļiem, lai pilnveidotu viņu profesionālo kompetenci un profesionālās darbības kvalitāti, bāriņtiesas darbinieki saņēmuši profesionālas supervīzijas, kā arī pilnveidojuši savas zināšanas bāriņtiesu kompetences jautājumos, piedaloties mācību semināros unursos.

Bāriņtiesas darba apjoms, lietu komplikētība un darbinieku ievērojamais noslogojums, kā arī augstais emocionālās spriedzes līmenis, augstās amata prasības bāriņtiesas darbiniekiem un prasībām neatbilstošais atalgojums veicinājis kadru mainību. Tā 2023. gadā darba tiesiskās attiecības bāriņtiesā izbeigtas ar 6 darbiniekiem. Pārskata gadā darbu uzsākuši 3 bāriņtiesas locekļi. Lai jaunie bāriņtiesas locekļi spētu pilnvērtīgi pildīt savus darba pienākumus, viņiem tika nodrošināta iespēja apmeklēt Latvijas Pašvaldību mācību centra organizēto mācību programmu 150 stundu apjomā.

Bāriņtiesas priekšsēdētāja

Taiga Ziemeļe

Ziemeļe 634 01994
taiga.ziemele@liepaja.lv